

Briselē, 15.12.2016.
COM(2016) 794 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**par to, cik rezultatīvs bijis Ieteikums 2014/70/ES par principu minimumu, kas jāievēro
ogļūdeņražu (piemēram, slānekļa gāzes) izpētē un ieguvē ar lielpatēriņa
hidropārrāvumu metodi**

1. Ievads

2014. gada janvārī Komisija pieņēma paziņojumu un ieteikumu¹ par ogļūdeņražu (piemēram, slānekļa gāzes) izpēti un ieguvei ar lielpatēriņa hidropārrāvumu metodi. Ieteikumā, kas papildina esošos ES tiesību aktus, attiecībā uz šīm darbībām noteikti minimālie principi ar mērķi aizsargāt sabiedrības veselību, klimatu un vidi, efektīvi izmantot resursus un informēt sabiedrību. Dalībvalstis, kuras izvēlējušās īstenot šādas darbības, tika aicinātas ieteikumu ieviest līdz 2014. gada 28. jūlijam. Ieteikumā bija ierosināts, ka Komisijai tā rezultativitāte jāpārskata 18 mēnešus pēc tā publicēšanas.

2. Pašreizējais ogļūdeņražu apguves stāvoklis, izmantojot urbumu ražguma palielināšanas un ieguves paaugstināšanas paņēmienus ES

Dalībvalstu apsekojuma² rezultāti parādīja, ka 11³ dalībvalstis ir devušas vai arī plāno dot atļaujas ogļūdeņražu apguvei, kam varētu būt nepieciešama lielpatēriņa hidropārrāvumu metodes izmantošana. Pārējās dalībvalstīs vai nu nav atklātas ogļūdeņražu atradnes, vai tās ir noteikušas moratoriju vai aizliegumus. Lielākajā daļā slānekļa gāzes apgūvē ieinteresēto dalībvalstu pašlaik notiek plānošana vai atļauju izsniegšana izpētes projektiem. Kopumā ir izurbti aptuveni 80 izpētes urbumi, no kuriem vismaz 16 tika pārrauti ar šķidrumu lielpatēriņu⁴.

Atšķirībā no slānekļa gāzes ogļu slāņa metāna apguve jau ir rezultējies ieguves darbībās. Dalībvalstis ir izsniegušas atļaujas vismaz 137 ogļu slāņa metāna urbumu izpētei vai tā ieguvei⁵. Ogļu slāņa metāna ieguvei nav obligāti nepieciešama hidrauliskā pārraušana, bet tā ietver liela daudzuma ūdens pārsūkņēšanu ar potenciāli augstāku gruntsūdeņu piesārņošanas risku.

Blīvo iežu gāzes ieguves procesi ir pielīdzināmi slānekļa gāzes ieguves procesiem. Pēdējās desmitgadēs dalībvalstīs ir izurbti un hidrauliski pārrauti vairāk nekā 600 blīvo iežu gāzes urbumu gan piekrastē, gan atkrastē⁶. Blīvo iežu gāzes apguvei parasti ir nepieciešams mazāk apjomīgi hidropārrāvumi nekā slānekļa gāzes apguvei.

Tradicionālajiem gāzes vai naftas urbumiem primārajā ieguves posmā plūsmas veicināšanai nav nepieciešama hidropārraušana. Tomēr līdz ar ieguves lauku noplicināšanos ES tiek arvien vairāk izmantotas ieguves paaugstināšanas paņēmieni, lai pagarinātu ieguves periodu. Šīs metodes nepārtraukti attīstās, bet var ietvert tvaika, gāzu un citu ķīmisku vielu ievadīšanu urbumā⁷. Kopumā 11 dalībvalstis⁸ ir apstiprinājušas, ka tās ir piešķirušas vai plāno piešķirt

¹ COM(2014)023 final/2 un Ieteikums 2014/70/ES.

² 2015. gada pārskats par dalībvalstu atbildēm sakarā ar ieteikuma piemērošanu: http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/unconventional_en.htm.

³ Apvienotā Karaliste, Austrija, Dānija, Lietuva, Nīderlande, Polija, Portugāle, Rumānija, Spānija, Ungārija, Vācija.

Vācija 2016. gadā nolēma aizliegt veikt hidraulisko pārraušanu slānekļī, mālā, merģelī un ogļu slāņa iežos, izņemot līdz četriem izmēģinājumiem zinātniskiem nolūkiem.

⁴ Polijas Ģeoloģiskā institūta (2016. gada aprīlis) un Komisijas pētījumi.

⁵ <https://ec.europa.eu/jrc/en/uh-network>.

⁶ Ieguve Apvienotajā Karalistē, Dānijā, Nīderlandē, Vācijā; izpēte Ungārijā; potenciāla novērtēšana Polijā; <http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/fracking%20study.pdf>.

⁷ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/Study_on_the_management_of_environmental_impacts_and_risks_of_conventional_oil_and_gas%20.pdf.

⁸ Apvienotā Karaliste, Austrija, Dānija, Francija, Horvātija, Itālija, Lietuva, Nīderlande, Polija, Ungārija, Vācija.

atļaujas tradicionālajai naftas un gāzes ieguvei ar urbumu ražīguma palielināšanas vai ieguves paaugstināšanas paņēmieniem⁹.

3. Ieteikuma rezultativitāte

Šis pārskats novērtē ieteikuma rezultativitāti šādās jomās:

- vidiskās ietekmes un risku novēršana, pārvaldība un samazināšana;
- juridiskās noteiktības un paredzamības sniegšana kompetentajām iestādēm un operatoriem;
- reaģēšana uz sabiedrības bažām; kā arī
- tas, cik lielā mērā ņemts vērā tehniskais progress un citu metožu izmantošana lielpatēriņa hidropārrāvumu metodes vietā.

Dalībvalstīm tika lūgts informēt Komisiju par pasākumiem, ko tās 2014. un 2015. gadā īstenojušas sakarā ar ieteikumu.

Pārskatu papildina šādi pētījumi¹⁰ un apspriešanās:

- pētījums par ieteikuma un attiecīgo ES tiesību aktu piemērošanu, tostarp intervijas ar ieinteresētajām personām;
- pētījumi par naftas un gāzes, kā arī blīvo iežu gāzes, blīvo iežu naftas un ogļu slāņa metāna ieguvē izmantoto ieguves paaugstināšanas paņēmieni ietekmes uz vidi un saistīto risku pārvaldību;
- pasākums ieinteresētajām personām par netradicionālajiem fosilajiem kurināmajiem;
- Eiroparometra zibensapsekojums¹¹, kurā tika noskaidrota iedzīvotāju attieksme tajos Eiropas reģionos, kuros ir apstiprināti vai arī tiek plānoti slānekļa gāzes ieguves projekti; kā arī
- atsauksmes no dalībvalstīm tehniskās darba grupas sanāksmēs par netradicionālo fosilo kurināmo vidiskajiem aspektiem.

3.1. Ieteikuma rezultativitāte ietekmes uz vidi un ar to saistīto risku novēršanā, pārvaldībā un samazināšanā

Ieteikumā ir ierosināts pirms ogļūdeņražu ieguves licenču izsniegšanas veikt **stratēģisko vides novērtējumu** (SVN) un projektiem, kuros var tikt izmantota lielpatēriņa hidropārrāvumu metode, veikt **ietekmes uz vidi novērtējumu** (IVN). Pēc ieteikuma pieņemšanas Apvienotā Karaliste¹² pirms jaunu licenču izsniegšanas veica stratēģisko vides novērtējumu, ņemot vērā hidropārraušanas riskus, bet Polija turpināja izsniegt licences bez stratēģiskā vides novērtējuma. Vairākas no iesaistītajām dalībvalstīm ar likumu ir noteikušas, ka pirms darbībām, kas ietver hidropārraušanu, ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, bet citas šo novērtējumu pieprasa tikai tad, ja projekts atbilst konkrētiem kritērijiem.

⁹ Sk. 2. zemsvītras piezīmi.

¹⁰ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/uff_studies_en.htm.

¹¹ <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/FLASH/surveyKy/2066>.

¹² Tika pārbaudītas tikai Anglijā esošu atradņu atļaujas. Runājot par noteikumu piemērošanu visā valstī, šis pārskats attiecas uz Apvienoto Karalisti, bet specifisku noteikumu piemērošanas gadījumā — uz Angliju.

Ieteikums dalībvalstis aicina pieņemt **noteikumus par iespējamiem darbību ierobežojumiem**. Dažās dalībvalstīs ir pieņemti noteikumi, kas attiecas konkrēti uz hidropārraušanu, piemēram, Lietuvā un Vācijā — ūdeņu aizsardzības teritorijās, savukārt citās ir pieņemti vispārīgi noteikumi, kas piemērojami plašam darbību lokam, vai tiek pieņemti noteikumi katram atsevišķam gadījumam.

Atradņu izvēles principa piemērošanu varēja novērtēt attiecībā uz izpētes atradnēm Anglijā, Polijā un zināmā mērā arī Spānijā. Anglijā un Polijā tika veikti atradnēm specifisko risku novērtējumi. Spānijā izvērtētie sākotnējie ietekmes uz vidi novērtējumu dokumenti norāda, ka tiks veikts risku novērtējums.

Anglijā un Dānijā **raktuvju integritātes** testi ir jāpārskata neatkarīgai trešai pusei. Polijā pārbaudītajās atradnēs netika atrasti pierādījumi par šādu caurskatīšanu.

Ieteikumā ir pieprasīts veikt **sākotnējā stāvokļa apsekojumu** par desmit parametriem, piemēram, ūdens un gaisa kvalitāti. Šis princips nenorāda uz precīziem datiem, kas jāsavāc. Kopumā atradnēs, kurām atļaujas tika izsniegtas pēc ieteikuma pieņemšanas, lielākā daļa parametru bija ņemti vērā.

Tika veikts vai tiek plānots **monitorings**, balstoties uz sākotnējā stāvokļa apsekojumā noteiktajiem parametriem. Ne visus vides monitoringa rezultātus operatori sistemātiski paziņo kompetentajām iestādēm. Lietuvā valsts tiesību aktos ir noteiktas īpašas slānekļa naftas un gāzes izpētei un ieguvei piemērojamas monitoringa prasības.

Visaptverošs pārskats par visu ieteikuma principu piemērošanu dalībvalstīs ir sniegts pētījumā, kas papildina šo pārskatu.

3.2. Ieteikuma rezultativitāte juridiskās noteiktības un paredzamības sniegšanā kompetentajām iestādēm un operatoriem

Ieteikums ir iecerēts kā papildinājums Savienības tiesību aktiem, kas tika izstrādāti laikā, kad lielpatēriņa hidropārrāvumu metode ES netika izmantota. Šī iedaļa galvenokārt pievēršas trim tiesību aktiem, kuri varētu būt saistoši slānekļa gāzes projektu agrīnajā stadijā un kurus dalībvalstis piemēro atšķirīgi. Detalizētāka šo un citu saistošo tiesību aktu analīze ir atrodamā pētījumā, kas papildina šo pārskatu.

Ūdens pamatdirektīva¹³ aizliedz piesārņotāju tiešu novadīšanu gruntsūdeņos. Kompetentās iestādes atšķirīgi interpretē tās piemērošanu slānekļa gāzes ieguves darbībām. Dažas no tām hidropārraušanu uzskata par darbību, kuras rezultātā var notikt piesārņotāju iepludināšana, kam būtu nepieciešami īpaši atļaujas nosacījumi, turpretim citas uzskata, ka šādi nosacījumi nav nepieciešami, jo iepludināšana nenotiktu gruntsūdeņos.

Slānekļa gāzes izpētes vai ieguves rezultātā radušies atkritumi ietver ieguves rūpniecības atkritumus, kas ir jāpārvalda saskaņā ar **Ieguves rūpniecības atkritumu direktīvu**¹⁴. Lai gan lielākā daļa apsekoto dalībvalstu par ieguves rūpniecības atkritumiem uzskata urbšanas atkritumus un dubļus, atšķirīgi tiek interpretēti šķidrums, kuri parādās virszemē pēc hidropārraušanas, un pārraušanas šķidrums atlikumi, kas paliek pazemē pēc urbuma noslēgšanas. Dažas dalībvalstis šos šķidrumus neklasificē kā ieguves rūpniecības atkritumus,

¹³ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra Direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā.

¹⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 15. marta Direktīva 2006/21/EK par ieguves rūpniecības atkritumu apsaimniekošanu un par grozījumiem Direktīvā 2004/35/EK.

bet citas klasificē. Tam ir saistība ar Ieguves rūpniecības atkritumu direktīvā pieļauto atkritumu apsaimniekošanas objektu skaitu.

Rūpniecisko emisiju direktīva¹⁵ neaptver konkrēti ieguves rūpniecību, bet projekti var ietvert darbības (piem., atkritumu sadedzināšana un glabāšana, kurināmā sadedzināšana), kas ietilpst tās darbības jomā. Dažām Rūpniecisko emisiju direktīvas darbībām ir nepieciešama atļauja, kas pamatojas uz labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem (LPTP), kas aptver visas darbības šādā iekārtā. Dalībvalstu interpretācijas atšķiras par to, vai lāpā sadedzināmās gāzes ir uzskatāmas par atlikumgāzēm, ko sadedzina.

3.3. Ieteikuma rezultativitāte reaģēšanā uz sabiedrības bažām

Ieteikums aicina kompetentās iestādes **publicēt nozīmīgu informāciju** publiski pieejamā tīmekļa vietnē. Apvienotā Karaliste un Rumānija tīmeklī publicē vidisko atļauju ziņas, savukārt Lietuvā un Vācijā atļauju nosacījumi nav publiski pieejami, bet Polijā informācija pieejama nesistemātiski. Spānijā ir tiešsaistes rīks, kas nodrošina piekļuvi attiecīgajai dokumentācijai par projektiem, kas ir centrālās pārvaldes kompetencē, bet ne autonomo reģionu kompetencē esošajiem projektiem. Detalizētāka analīze ir atrodama pētījumā, kas papildina šo pārskatu.

Runājot par to, kā tiek izplatīta **informācija par ķīmiskajām vielām**, ko paredzēts izmantot katra urbuma pārraušanai, pārbaudītie Anglijas, Polijas un Spānijas vides ietekmējuma novērtējuma dokumenti un vidiskie ziņojumi sniedza ziņas par orientējošo sastāvu. Anglijas, Polijas un Vācijas operatori sniedza informāciju par vielām, kas faktiski tika izmantotas pārraušanai, bet ne vienmēr atklāja visu informāciju, kas ir rekomendēta ieteikumā. Vācijā drīz būs obligāti jāpublicē informācija par hidropārraušanā izmantotajām vielām¹⁶.

Ieteikums aicina dalībvalstis pārliecināties, ka, reģistrējot vielas saskaņā ar **REACH regulu**¹⁷, hidropārraušanā izmantoto ķīmisko vielu reģistrācijas dokumentos ir norāde uz hidropārraušanu. Meklējot REACH datubāzē reģistrētās vielas¹⁸, kas ES no 2008. līdz 2014. gadam izmantotas hidropārraušanai, tika konstatēts, ka tikai dažos reģistrācijas ierakstos ir skaidra norāde uz hidropārraušanu. Minētajā periodā izmantotās vielas reģistrētas ar vispārīgākiem lietojuma nosaukumiem, piemēram, “ieguves ķīmiskās vielas” vai nav bijusi vajadzība tās reģistrēt REACH datubāzē mazas tonnāžas¹⁹ vai atkāpju dēļ. Lai atvieglotu informācijas meklēšanu par vielām, kas reģistrētas izmantošanai naftas un gāzes izpētei un ieguvei, 2016. gada aprīlī REACH datubāzē tika ieviesta jauna kategorija “naftas un gāzes izpētes vai ieguves produkti”²⁰ (sk. arī 5.1. iedaļu).

Eiroparometra apsekojumā tika novērtēta respondentu informētība par slānekļa gāzes projektiem viņu reģionā un to, kādas iespējamās problēmas viņi saredz šajā nozarē. No respondentiem, kas bija dzirdējuši par slānekļa gāzes projektiem, tikai neliela daļa 10 (no 12) reģionos apgalvoja, ka jūtas pietiekami informēti par šiem projektiem. Tikai atlikušajos divos reģionos Polijā pietiekami informēta jutās lielākā daļa aptaujāto iedzīvotāju. Lielākajā daļā reģionu visbiežāk minētā problēma bija gaisa un ūdens piesārņojums, taču tika minēta arī

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām ir piemērojama iekārtām, kurās veic direktīvas I pielikumā minētās darbības.

¹⁶ Jaunais tiesību akts stāsies spēkā 2017. gada februārī.

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 18. decembra Regula (EK) Nr. 1907/2006, kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH).

¹⁸ Vielās, par ko nozares pārstāvji snieguši ziņas, norādot CAS numuru.

¹⁹ Vielās, kas ražotas vai importētas ES ar apjomu virs 1 t, bet ne vairāk kā 100 t gada laikā, ir jāreģistrē REACH datubāzē līdz 2018. gada 31. maijam.

²⁰ https://echa.europa.eu/documents/10162/13632/information_requirements_r12_lv.pdf.

negatīvā ietekme uz citām nozarēm (piem., lauksaimniecību vai tūrismu) un riski sabiedrības veselībai.

Komisijas pētījumā par ieteikuma piemērošanu tika veikts **ieinteresēto personu apsekojums**. No 19 organizācijām, kas atbildēja, 12 respondenti no visām ieinteresēto personu kategorijām (seši no naftas un gāzes nozares, viens no ūdens nozares, četri no NVO un viens no ģeoloģijas dienesta) atbildēja, ka ieteikums nav palīdzējis mazināt sabiedrības bažas, bet seši (četri no naftas un gāzes nozares, viens no ģeoloģijas dienesta un viens no NVO) atbildēja, ka tas ir palīdzējis daļēji.

3.4. Ieteikuma rezultativitāte attiecībā uz to, cik lielā mērā tiek ņemts vērā tehniskais progress un citu metožu izmantošana lielpatēriņa hidropārrāvumu metodes vietā

Komisijas vajadzībām veiktajā pētījumā ir novērtēti tehnoloģiskie jaunieviesumi, kas notikuši kopš ieteikuma pieņemšanas, un jaunās tehnoloģijas, kas tiks plašāk lietotas nozarē īsā līdz vidējā termiņā. Tajā nav konstatēti jaunieviesumi, kas būtiski mainītu kopējo riska profilu tam, kā tiek apgūta slānekļa gāze. Tomēr dažām jaunajām tehnoloģijām, tostarp nanotehnoloģijām, saistītos riskus nav iespējams pilnībā novērtēt. Lai gan vairākās dalībvalstīs ir izsniegts neliels skaits licenču, kas aptver slānekļa formācijas atkrastē, līdz šim nav saņemtas ziņas par praktiskām darbībām.

Saistībā ar pārraušanas tehnoloģijām Eiropas Netradicionālo ogļūdeņražu ieguves Zinātnes un tehnikas tīkls²¹ uzskata, ka **hidropārraušana** arī turpmākajos gados būs visbiežāk lietotais paņēmieni šajā nozarē.

Attiecībā uz citu netradicionālo fosilo kurināmo (neskaitot slānekļa gāzi) apguvi vairākās dalībvalstīs notiek vai ir paredzēta **ogļu slāņa metāna** atradņu licencēšana, izpēte vai novērtēšana²². Daudzi ogļu slāņi izvietoti tuvāk virszemei nekā slānekļa formācijas un ir atrodami gruntsūdeņu vai dzeramā ūdens rezervēs. Ja ir nepieciešama hidropārraušana, tad ogļu slāņa metāna gadījumā ar gruntsūdeņu piesārņošanu saistītie riski ir potenciāli daudz lielāki nekā slānekļa gāzes gadījumā²³. Līdzīgā kārtā potenciāli lielāks ir arī difūzo emisiju risks. Ieguves posmā ogļu slāņa metāna apguvei ir nepieciešama ūdens sūkņošana tādos apjomos, kas rada palielinātu ūdens resursu noplicināšanas risku. Vietās, kur ir hidroģeoloģisks savienojums ar virsējām vai sānu formācijām, var tikt ierosinātas gruntsūdeņu plūsmas, kas var negatīvi ietekmēt dzeramā ūdens kvalitāti²⁴.

Blīvo iežu gāzes ieguvei ir nepieciešama hidropārraušana tādos apjomos, kas lielākajā daļā gadījumu nav pietiekami, lai uz tiem attiecinātu ieteikumu. Komisijas vajadzībām veiktie pētījumi rāda, ka blīvo iežu gāzes apguve risku un ietekmes ziņā ir līdzīga slānekļa gāzes apguvei, atskaitot riskus un ietekmi, kas ir saistīti ar hidropārraušanas procesu, urbumu pabeigšanu un ar ūdens resursu noplicināšanu saistītajiem ieguves posmiem, kas ir potenciāli mazāk nozīmīgi, jo pārraušanas procesā parasti ir nepieciešams mazāk ūdens.

Kopumā sabiedrība neredz atšķirību starp mazpatēriņa un lielpatēriņa hidropārraušanu. Šobrīd liela daļa iedzīvotāju ir nobažījušies par urbumu ražīguma palielināšanas paņēmieni iespējamo izmantošanu naftas un gāzes ieguves projektos, kaut gan daži no šiem paņēmieniem ir izmantoti jau vairākus gadus.

²¹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/uh-network>.

²² Piemēram, Beļģija, Bulgārija, Čehija, Francija, Vācija, Ungārija, Itālija, Polija, Rumānija, Apvienotā Karaliste; SWD(2014) 021 final.

²³ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/risk_mgmt_fwk.pdf.

²⁴ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/pdf/study_management_ei.pdf.

Arvien biežāk izmanto **ieguves paaugstināšanas** paņēmienus, lai maksimizētu fosilo kurināmo ieguvi vietās, kur sākotnēji nebija nepieciešama ražīguma palielināšana. Galvenie riski rodas no tādu papildu urbumu izveides un urbšanas, kurus izmanto kā iesūknēšanas punktus, un no vielu iesūknēšanas, kas var ietekmēt zemes izmantojumu, satiksmi un emisijas gaisā, kā arī pastāv augsnes un ūdens piesārņošanas riski²⁵.

Ņemot vērā vairāku dalībvalstu interesi turpināt ogļu slāņa metāna un blīvo iežu gāzes apguvi, kā arī izmantot urbumu ražīguma palielināšanas vai ieguves paaugstināšanas paņēmienus, Komisija uzdeva veikt pētījumus, kuros šādu resursu ieguves riski un ietekme salīdzina ar slānekļa gāzes ieguves riskiem un ietekmi. Kopumā tā secina, ka slānekļa gāzes ieguvē galvenās apzinātās risku pārvaldības prakses varētu tikt līdzvērtīgi lietotas arī iepriekš minētajām praksēm.

4. Ieinteresēto personu viedoklis

2015. gada decembrī **Eiropas Parlaments** plenārsēdē pieņēma rezolūciju²⁶, kurā dalībvalstis, kas plāno turpināt lietot hidropārraušanu, tika aicinātas ņemt vērā Ieteikumu 2014/70/ES un raudzīties, lai tiktu ievēroti “augstākie klimata, vides un sabiedrības veselības standarti”.

Savā 2014. gada jūnija atzinumā²⁷ **Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja** pauda, ka “pareizi ieviesta, šāda sistēma izmantošanai vietējo pašvaldību līmenī ir pietiekama”, tomēr tā arī norādīja uz nepieciešamību no jauna pārskatīt jautājumu “ja šādu darbību apjoms nākotnē ievērojami palielināsies”. Tā arī uzsvēra nepieciešamību pēc augsta līmeņa pārredzamības gan izpētes, gan ieguves projektos, lai risinātu sabiedrības atsaucības jautājumus.

No 2015. gada jūnijā organizētā ieinteresēto personu pasākumā saņemtajām atsauksmēm šķiet, ka **ieinteresētajām personām** nav vienota viedokļa. Naftas un gāzes nozare uzskata, ka pietiek ar ieteikumu un nav nepieciešama turpmāka tiesības aktu izstrāde. Vairākas ūdens ieguves asociācijas pieprasīja papildu regulatīvos aizsargpasākumus, kas nodrošinātu dzeramā ūdens aizsardzību. Vides aizsardzības NVO uzskata, ka ieteikums nav bijis rezultatīvs, un pieprasīja papildu regulējumu vai slānekļa gāzes, slānekļa naftas un ogļu slāņa metāna projektu aizliegšanu.

Arī **Eiropabarometra** apsekojums uzrādīja atšķirīgus viedokļus, sākot no “nav nepieciešama ES iejaukšanās” līdz viedoklim, ka ir vajadzīgi regulatīvie pasākumi vai hidropārraušanas aizliegšana. Pašreizējā pieeja sniegt ieteikumus bez jaunu tiesību aktu pieņemšanas bija visnepopulārākais variants.

Pēc ieteikuma publicēšanas netika pieņemta oficiāla **Padomes** nostāja šajā jautājumā. Vides jautājumu darba grupas sanāksmē vairāki delegāti atzinīgi vērtēja faktu, ka Komisija izvēlējās izdot ieteikumu, bet citiem piemērotāki šķita juridiski saistoši pasākumi. Vairākas kompetentās iestādes aicināja Komisiju ES vides tiesību aktu ieviešanas un izpildes tīkla (**IMPEL**) ietvaros skaidrot saistīto ES vides aizsardzības tiesību aktu piemērojamību.

5. Secinājumi un turpmākā rīcība

Slānekļa gāzes pieejamība un interese tās apgūvē dažādās dalībvalstīs atšķiras. No ieinteresētajām dalībvalstīm dažas ir vēl tikai agrīnā plānošanas posmā, kamēr citas jau ir

²⁵ Turpat.

²⁶ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0444&language=LV&ring=A8-2015-0341>.

²⁷ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.nat-opinions.32331>.

uzsākušas izpētes projektus. Atlasīto plānošanas dokumentu, atļauju pieteikumu un darbības atļauju analīze rāda, ka dažās dalībvalstīs vairāki no ieteikumā izklāstītajiem principiem tika piemēroti vēl pirms ieteikuma pieņemšanas. Pēc ieteikuma pieņemšanas dažas dalībvalstis izdarīja izmaiņas savā atļauju piešķiršanas praksē vai arī izstrādāja valsts tiesību aktus, kuros tika iestrādāti daži no ieteikumā izklāstītajiem principiem, turpretī citas pazemināja savas ambīcijas vides aizsardzības jomā, lai vienkāršotu atļauju izsniegšanu, vai arī koncentrējās uz investoru stimulēšanas pasākumiem. Viena dalībvalsts vienkāršoja vides tiesību aktus tik lielā mērā, ka Komisija uzsāka pārkāpuma procedūru²⁸ sakarā ar IVN direktīvā noteikto pienākumu neizpildi. Pašlaik daži no ieteikumā izklāstītajiem principiem dažās dalībvalstīs tiek piemēroti bez to iestrādāšanas valsts tiesību aktos, un tikai laiks rādīs, vai tie tiks piemēroti arī turpmāk, it īpaši ņemot vērā šo valstu centienus piesaistīt investīcijas.

Šajā ziņojumā ir novērtēta ieteikuma piemērošana pirmajos divarpus gados, analizējot nelielu skaitu projektu dažās dalībvalstīs. Līdz šim ieteikuma piemērošana dalībvalstīs ir bijusi nevienmērīga, turklāt dažās valstīs rezultāti ir neapmierinoši. No šā pārskata konstatējumiem šobrīd vēl nevar izdarīt secinājumus par ieteikuma rezultativitāti vides ietekmējuma un saistīto risku novēršanā, pārvaldībā un mazināšanā. Arī tas, ka dalībvalstis šo ieteikumu piemērojušas dažādi, ir skaidrojams ar šā akta juridiski nesaistošo statusu. Tāpēc Komisija mudina dalībvalstis rūpīgāk ņemt vērā ieteikumā izklāstītos principus, ja tās plāno apgūt ogļūdeņražus, kam nepieciešama lielpatēriņa hidropārrāvumu metode.

Dalībvalstis atšķirīgi interpretē dažus no attiecīgo Savienības vides tiesību aktu noteikumiem. Operatori, kas darbojas vairāk nekā vienā dalībvalstī, var saskarties ar nekonekvētu šo noteikumu piemērošanu. Lai gan esošie tiesību akti nosaka slānekļa gāzes darbību tiesisko regulējumu, mērķis sniegt kompetentajām iestādēm un operatoriem juridisko noteiktību un paredzamību tomēr nav pilnībā sasniegts.

Ja ieteikumu piemēro rūpīgi, tas var būt noderīgs rīks tam, lai pārredzami pārvaldītu riskus, ko rada lielpatēriņa hidropārrāvumu metodes izmantošana ogļūdeņražu apguvei. Ir nepieciešams lielāks progress gan ieteikuma piemērošanā attiecīgajās dalībvalstīs, gan arī pareizā un vienotā ES vides *acquis* piemērošanā.

Šajā nolūkā Komisija plāno īpaši pievērsties šādām darbībām:

- veicināt pārredzamību un uzraudzību;
- sekmēt attiecīgo noteikumu pareizu un vienotu piemērošanu visās dalībvalstīs;
- iegrožot ogļūdeņražu izpētes un ieguves ietekmi uz vidi un saistītos riskus; kā arī
- izpētīt neskaidrības attiecībā uz ogļūdeņražu ieguves ietekmi uz veselību un saistītajiem riskiem.

5.1. Pārredzamības un uzraudzības palielināšana

Komisija turpinās uzraudzīt tehniskos jaunieviešumus, kā arī ieteikuma un attiecīgo ES vides tiesību aktu piemērošanu. Dalībvalstis turpinās ziņot par ieteikuma piemērošanu, un reizi gadā tiks publicēts pārskats. Šajā kontekstā tiks rūpīgi ņemti vērā konstatējumi, kas gūti pašreiz notiekošajā vides monitoringa un ziņošanas atbilstības pārbaudē²⁹.

²⁸ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1454_en.htm.

²⁹ http://ec.europa.eu/environment/legal/reporting/fc_overview_en.htm.

Komisija plāno regulāri (vismaz reizi trīs gados) atkārtoti izvērtēt izmantotās pieejas iedarbīgumu, it īpaši ņemot vērā nozares vispārējo attīstību ES un incidentus un negadījumus visā pasaulē.

Lai gan ieteikuma rezultātā vairākās dalībvalstīs ir mainīta atļauju izsniegšanas kārtība, tomēr pārredzamību veicinošie principi nav pietiekami veiksmīgi piemēroti. Nepārtrauktie iebildumi pret slānekļa gāzes projektiem vairumā dalībvalstu norāda uz to, ka ieteikums nav mainījis sabiedrības attieksmi pret tiem. Sabiedrība šobrīd rūpīgi seko līdzi ne tikai slānekļa gāzes projektiem, bet arī visiem sauszemes un piekrastes naftas un gāzes apguves projektiem.

Lai veicinātu vides ietekmējuma vispārējo pārredzamību un dotu iespējas to cieši monitorēt, Komisija izstrādās tīmekļa platformu, kuras mērķis būs nodrošināt plānoto un esošo netradicionālo naftas un gāzes urbumu uzskaiti un kartēšanu ES mērogā. Šī platforma būs publiski pieejama un atspoguļos labāka regulējuma principus, ņemot vērā arī *INSPIRE* direktīvu³⁰. Tās mērķis būs nodrošināt piekļuvi datiem, kā aicināts ieteikumā, un tas tiks darīts, izmantojot, piemēram, dalībvalstu un operatoru publicēto informāciju. Platformas prototips kļūs publiski pieejams 2017. gada pirmajā pusē, un tās pilnveidošana turpināsies vēl nākamajos gados.

Lai atvieglotu informācijas meklēšanu par *REACH* datubāzē reģistrētajām ķīmiskajām vielām, kuras izmanto hidropārraušanā, Eiropas Ķīmikāliju aģentūras tīmekļa vietnē³¹ tiks uzlabotas meklēšanas funkcijas ar mērķi no 2017. gada vidus nodrošināt meklēšanu pēc atslēgvārdiem. Komisija sazināsies ar dalībvalstīm, lai atgādinātu, ka *REACH* reģistrācijas dokumentos, ko iesniedz attiecībā uz hidropārraušanā izmantotajām vielām, ir jābūt skaidrai norādei uz šo darbību. Komisija arī mudina naftas un gāzes nozares asociācijas izstrādāt lietojuma kartes³², kas reģistrētajiem palīdzētu sagatavot novērtējumus un pārskatus.

Turklāt Komisija līdz 2017. gada beigām sagatavos tehnisko ziņojumu, kurā apskatīs metodikas ūdens kvalitātes monitoringam netradicionālo naftas un gāzes izpētes un ieguves vietu tuvumā.

5.2. Pareizas un vienotas saistīto vides tiesību aktu noteikumu piemērošanas veicināšana visās dalībvalstīs

Šajā nolūkā Komisija plāno:

- veidot dialogu ar dalībvalstīm, vajadzības gadījumā izmantojot pieejamās platformas un palīdzības mehānismus, piemēram, vides politikas īstenošanas pārskatus³³; komitejas, kas strādā pie ES vides tiesību aktu un *IMPEL* ieviešanas; un tehnisko darba grupu par netradicionālo fosilo kurināmo vidiskajiem aspektiem;
- izstrādāt atbalsta dokumentāciju bieži uzdotu jautājumu formā un balstoties uz Komisijai uzdotajiem jautājumiem par ES tiesību aktiem par aizsargājamajām teritorijām, plānošanu, atkritumu apsaimniekošanu, ūdens aizsardzību un rūpnieciskajām emisijām;
- izmeklēt iespējamās nepilnības ES tiesību aktu pareizā piemērošanā un atbilstoši rīkoties.

³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 14. marta Direktīva 2007/2/EK, ar ko izveido Telpiskās informācijas infrastruktūru Eiropas Kopienā (*INSPIRE*) (OV L 108, 25.4.2007., 1. lpp.).

³¹ <https://echa.europa.eu/information-on-chemicals/registered-substances>.

³² <https://echa.europa.eu/csr-es-roadmap/use-maps>.

³³ http://ec.europa.eu/environment/eir/index_en.htm.

5.3. Oglūdeņražu izpētes un ieguves darbību ietekmes uz vidi un saistīto risku iegrožošana

Ieteikumā dalībvalstis ir aicinātas nodrošināt, ka operatori vides ietekmējuma un saistīto risku novēršanai un minimizēšanai izmanto labākos pieejamos tehniskos paņēmienus (LPTP). Divi pašlaik izstrādes posmā esošie LPTP atsaucēs dokumenti (*BREF*), kas saistīti ar ogļūdeņražu darbībām, kurās izmanto ar lielpatēriņa hidropārrāvumu metodi, attiecas uz ieguves nozaru³⁴ radīto atkritumu apsaimniekošanu un atkritumu apstrādi³⁵. Pašlaik šie *BREF* dokumenti tiek pārskatīti un tiks pabeigti attiecīgi 2017. un 2018. gadā. Turklāt 2018. gadā tiks pabeigts arī nesaistošs ogļūdeņražu sektorā³⁶ izmantojamo LPTP kopsavilkums.

Bez slānekļa gāzes 3.4. iedaļā ir apzināts arī citu darbību radītais vides ietekmējums un riski. Ieteikuma principi ir piemēroti šādas ietekmes un risku pārvaldībai. Tāpēc Komisija mudina dalībvalstis piemērot attiecīgos ieteikuma principus arī citām ogļūdeņražu izpētes un ieguves darbībām, kas ietver hidropārraušanu, ūdens lielapjoma sūknēšanu vai ieguves paaugstināšanas paņēmienus.

5.4. Neskaidrību izpētīšana attiecībā uz ietekmi uz veselību un saistītajiem riskiem

Pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis 2020”³⁷ ietvaros ir finansēti pieci izpētes projekti, kuros pētīta slānekļa gāzes ieguves ietekme uz vidi un saistītie riski, kā arī nesen publicēts jauns pētījumu temats³⁸.

Turklāt pētnieki³⁹ norādīja, ka trūkst uzticamu ekspozīcijas un epidemioloģisko pētījumu, īpaši iespējamās ilgtermiņa ietekmes novērtēšanai, un aicināja turpināt pētīt ietekmi uz sabiedrības veselību un riskus, kas saistīti ar hidropārraušanas metodes izmantošanu naftas un gāzes ieguvē. Šajā sakarā Komisija 2016. gadā organizēja tehnisku darbsemināru, kura mērķis bija apzināt potenciāli trūkstošās zināšanas. Komisija apsvērs konstatēto trūkstošo zināšanu ieguvē ar pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” 2018. un 2019. gada darba programmu ietvaros.

Komisija arī apsvērs iespēju pilnvarot Veselības un vides apdraudējuma zinātnisko komiteju (*SCHER*) sniegt atzinumu par ogļūdeņražu izpētes un ieguves radīto ietekmi uz cilvēku veselību un saistītajiem riskiem.

³⁴ <http://susproc.jrc.ec.europa.eu/activities/waste/index.html>.

³⁵ <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/>.

³⁶ http://ec.europa.eu/environment/integration/energy/hc_bref_en.htm.

³⁷ <http://www.m4shalegas.eu/project.html>;

<http://www.sheerproject.eu/objective.html>;

<https://shalexenvironment.wordpress.com/>;

<http://www.fracrisk.eu/>;

https://ec.europa.eu/easme/sites/easme-site/files/FTI-projects-2015_participants%20websites_corrected.pdf.

³⁸ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/h2020/topics/lce-27-2017.html>.

³⁹ <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0154164>; <http://dx.doi.org/10.1016/j.scitotenv.2014.10.084>;

<http://jech.bmj.com/content/70/3/221>; <http://pubs.acs.org/doi/abs/10.1021/es404621d>.